

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1932 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående upphävande av den s. k. lösöreköpsförordningen m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 41, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Lundstedt* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning såväl av förutsättningarna för upphävande av den s. k. lösöreköpsförordningen som ock av andra frågor av i motionen berört slag samt för riksdagen framlägga det eller de lagförslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för sin hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser.

Kungl. förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, vilken avlöste en tidigare författning av den 9 maj 1835, meddelade enligt sin ursprungliga lydelse allenast bestämmelser under vilka förutsättningar lösören, som någon tillhandlat sig men låtit i säljarens vård kvarbliva, kunde fredas från *utmätning* för säljarens skuld. Några motsvarande föreskrifter för skyddande av köparens rätt i händelse av säljarens *konkurs* innehöll förordningen däremot icke. Härutinnan skedde emellertid ändring genom lag den 14 juni 1907, enligt vilken iakttagande av förordningens formföreskrifter uttryckligen erfordrades jämväl för att den köpta egendomen i händelse av säljarens konkurs skulle såsom köparens egendom avskiljas från konkursboets tillgångar.

Förordningen innehåller i övrigt — efter vissa mindre väsentliga ändringar genom lag den 13 maj 1921 i samband med lagen samma dag om ackordsförhandling utan konkurs — i huvudsak följande. Den, som tillhandlar sig lösören och tillåter, att desamma få i säljarens vård kvarbliva, skall, för ernående av förut omförmälda ändamål eller egendomens fredande från utmätning för säljarens gäld samt dess avskiljande vid säljarens konkurs, upprätta skriftligt kontrakt om köpet med förteckning å den köpta egendomen. Kontraktet, som skall bevittnas av två personer, måste därefter på visst i förordningen närmare angivet sätt publiceras och hos offentlig myndighet registreras. Publikationen sker medelst kungörelse från predikstolen i den försam-

ling, där säljaren bor. Denna kungörelse, som skall äga rum å nästa söndag efter kontraktets upprättande, skall innefatta uppgift om säljarens och köparens namn och yrken, dagen för kontraktets upprättande samt köpeskillingens belopp. Över kungörelsens uppläsande tecknas bevis å kontraktet. Finnes egendomen i stad skall kontraktet inom åtta dagar uppvisas, i Stockholm hos överståthållarämbetets kansli och i övriga städer inför rådhusrätten för att i dess protokoll intagas. Om egendomen finnes å landet, skall inom åtta dagar efter kungörandet kontraktet uppvisas för landsfiskalen i orten och i bestyrkt avskrift honom tillställas samt vid det lagtima ting, som näst efter en månad infaller, företes inför häradsrätten och i dess protokoll intagas. Överståthållarämbetets kansli samt rådhusrätter och häradsrätter skola medelst anslag utfärda kungörelser av enahanda innehåll som ovan nämnts. Det sålunda stadgade publikationsförfarandets betydelse för egendomens fredande förfaller emellertid, om utmätning inträffar inom trettio dagar efter det kontraktet för intagande i protokollet hos överståthållarämbetets kansli eller inför rätten företeades, eller säljaren försattes i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid. Samma är förhållandet, där konkurs föregåtts av offentlig ackordsförhandling, som på grund av konkursen förfallit, eller följt på ansökning, som gjorts inom fjorton dagar från det kungörelse om ackordsförhandlings upphörande varit i allmänna tidningarna införd, samt beslutet om inledande av ackordsförhandling meddelats inom förutnämnda tid av trettio dagar efter kontraktets företeende för intagande i vederbörligt protokoll. Inträffar utmätning eller konkurs först efter sagda tid, blir kontraktet i regel ståndande samt egendomen fredad vid utmätning och konkurs. Utmätningensborgenären, resp. konkursborgenärerna kunna emellertid påkalla domstols prövning av kontraktets giltighet. Det åligger då utmätningensborgenären att vid äventyr av talans förlust inom tre månader från utmätningstillfället instämma såväl säljare som köpare till domstolen i den ort, där godset finnes. Konkursborgenärerna äga att på sätt om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat påkalla prövning av kontraktets giltighet. Efter yrkande av utmätningensborgenären, resp. konkursborgenärerna är köparen pliktig att med ed betyga »att emellan honom och säljaren är, på god tro, så tingat och betalt som avhandlingen innehåller».

I motionen anföres bland annat: Ifrågavarande förordning handlade enligt ordalagen endast om köp. Det starka behovet av möjlighet att hypotekariskt belåna lösegendom hade emellertid gjort det högeligen önskligt, att tillämpa förordningen jämväl på sådana transaktioner, som i verkligheten vore att betrakta såsom pantförskrivningar. Så hade även skett i praxis. En nödvändig förutsättning för lagens tillämpning å pantförskrivningar vore dock alltid att parterna i kontraktet talat osanning och framställt affären såsom köp. Genom sin osanna karaktär inbjöde en sådan lag de mindre nogräknade till bedrägliga transaktioner, varpå erfarenheten givit talrika vittnesbörd. Man hade till och med hyst tvivelsmål, huruvida förordningens bestämmelser överhuvud vore tillämpliga, när det gällde verkliga köp. Därest, såsom motionären antog, så

Motionen.

vore förhållandet, syntes man kanske böra taga i övervägande, huruvida det icke måste betraktas såsom inkonsekvent, att vid avbetalningsköp ett äganderättsförbehåll för närvarande utan vidare bleve gällande gentemot avbetalningsköparens borgenärer. Genom en lagändring härutinnan syntes också annat, som möjligen vore att betrakta såsom inkonsekvent på detta område, komma att försvinna. Oavsett huruvida en sådan lagändring vore motiverad, vore det av vikt, att dessa till varandra hörande frågor äntligen beaktades i ett sammanhang. Motionären ansåge vidare, att frågan om beredande av bättre möjligheter än de hittillsvarande för belåning av byggnad å ofri grund borde i detta sammanhang beaktas, varjämte klarhet borde vinnas angående rättseffekten av s. k. löfte om gäva.

Utskottet. Bestämmelserna i den gällande lösöre köpsförordningen kunna otvivelaktigt, som av motionären påpekats, betecknas som oklara till sin innebörd. Detta förhållande har även tagit sig uttryck i mycket skiftande tolkningar inom litteratur och praxis. Den ovisshet om gällande rätt, som sålunda varit rådande, kan visserligen sägas ha blivit i någon mån skingrad genom vissa domar i högsta instans på senare tid, men flera viktiga frågor på förordningens tillämpningsområde torde likväl alltjämt vara olösta, varjämte förordningens bestämmelser, även med den tolkning de vunnit i praxis, i flera stycken måste anses till sitt materiella innehåll mindre tillfredsställande. I sistnämnda hänseende kan framhållas, att förordningens formföreskrifter, åtminstone enligt härskande uppfattning, utan åtskillnad äro att tillämpa å så olikartade transaktioner som vanliga omsättningsköp och s. k. säkerhetsköp. Beträffande de senare transaktionerna, som betingas av ett ofta förekommande behov att belåna viss lös egendom, exempelvis personligt lösöre, utan att såsom vid vanlig pantsättning behöva avstå från besittningen därtill, framstår såsom en särskild brist hos förordningen, att densamma tvingar till att ikläda transaktionerna den för deras ändamål främmande formen av köp. Den bristande överensstämmelsen i sådana fall mellan transaktionens innehåll och form är icke blott ägnad att låta en fullt lojal åtgärd framstå såsom ett skenavtal utan torde även mången gång kunna leda till rättsförlust.

Nu anmärkta förhållanden påkalla enligt utskottets mening en omfattande revision av lösöre köpsförordningens bestämmelser, därvid bland annat torde böra iakttagas att omsättningsköpen skiljas från de transaktioner, som till sin verkliga innebörd äro likvärdiga med pantföreskrivningar, och beträffande de senare tillses, att den form, som kan komma att finnas erforderlig för deras giltighet, fullt motsvarar transaktionernas materiella innehåll. Vid en revision av ifrågavarande bestämmelser komme givetvis även förordningens föreskrifter om kungörande med mera att underkastas omarbetning i syfte att göra dem fullt tillfredsställande ur publicitetssynpunkt.

Utskottet förutsätter, att det sålunda påkallade revisionsarbetet kommer att företagas i lämpligt sammanhang med den bearbetning av vissa delar av handelsbalken, som torde vara förestående, samt att därvid även övriga i motionen berörda spörsmål komma att ägnas nödig uppmärksamhet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa omarbetning av den s. k. lösöreköpsförordningens bestämmelser samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kan föranledas.

Stockholm den 26 april 1932.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Anderson* i Hägelåkra*, *Klefbeck*, *Borell**, *Svenson* i Eskhult*, *Schlyter*, *Bissmark* och *Jonsson* i Lycksele;

från andra kammaren: herrar *Björkman*, *Lindqvist* i Halmstad, *Johansson* i Brånalt*, *Sjögren*, *Johanson* i Huskvarna, *Olsson* i Mellerud, *Grapenson* och *Jönsson* i Fridhill.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.